
ЛОКАЛЬНІ ВІЙНИ ТА ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ СУЧАСНОСТІ

УДК 355.413:623.438[3]

ФЕДОРЕНКО В.В.

ІВАХІВ О.С.

СМУГА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ – ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

У статті на основі досвіду Другої світової та локальних воєн, Анти-терористичної операції на Сході України, зважаючи на оснащеність військ сучасними озброєнням та військовою технікою, розглядаються питання доцільності створення та функціонування смуги забезпечення.

Ключові слова: смуга забезпечення, противник, Антитерористична операція.

Актуальність даної статті обумовлена вимогами сьогодення, оскільки реалії участі підрозділів Збройних Сил України в Антитерористичній операції на Сході нашої країни змушують шукати нові шляхи та підходи до ведення бойових дій для мінімізації втрат серед особового складу.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Сучасних робіт, що комплексно висвітлюють дану проблематику не має, а наявні мають уривчастий і вибірковий характер. Зокрема висвітлення даної проблеми знайшло своє відображення у працях А. Балашова, В. Суворова, настановах та керівництва з організації та ведення бойових дій [1, 2].

Метою статті є на основі дослідження питань створення та використання смуг забезпечення в роки Другої світової та локальних воєн сучасності обґрунтувати крайню необхідність створення та використання смуги забезпечення при проведенні Антитерористичної операції на Сході України.

Федоренко Віталій Васильович, науковий співробітник науково-дослідного відділу Наукового центру Сухопутних військ, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

Івахів Олег Степанович, кандидат політичних наук, начальник науково-організаційного відділу, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Федоренко В.В., Івахів О.С., 2015

Виклад основного матеріалу дослідження. Ситуація у світі останнім часом постійно змінюється. Тенденція розпаду федеративних, поліетнічних, поліконфесійних держав, як показує статистика, набирає сьогодні небачених обертів. Лише факт, що за даними ООН, у 1945 році в цю міжнародну організацію входила 51 держава, у 1995 році – 185, а за прогнозами Міжнародної спілки географів, в ООН через сорок п'ять років буде входити вже більше 300 держав – не може не непокоїти, тому що основний спосіб їх появи – розпад і роздрібнення вже існуючих. Ще не забуто кровопролитний розпад Югославії, а вже сьогодні ми отримали серйозні виклики і для нашої держави.

Упродовж останніх десятиліть підвищувалась роль політичного, економічного, духовного, науково-інтелектуального факторів, здатних за певних умов нейтралізувати зовнішні загрози. Однак події початку 2014 року в Україні показали, що у міжнародних відносинах принципи силового балансу і силової взаємодії залишилися дозволеним інструментом зовнішньої і внутрішньої політики.

Окрім того, що сучасна міжнародна ситуація в регіоні Центрально-Східної Європи, до якого належить Україна, характеризується відсутністю структурованих механізмів безпеки, а забезпечення національної безпеки України є, насамперед, завданням політичним, жодним чином не можна нехтувати наявністю боездатних збройних сил, готових і спроможних забезпечити захист незалежності та територіальної цілісності нашої держави.

Питання розбудови наших Збройних Сил, їх переоснащення, зміна підходів до ведення бойових дій, зокрема при проведенні Антитерористичної операції на Сході країни, сьогодні як ніколи перебувають у центрі уваги всього суспільства.

Однією з умов успішного виконання завдань в Антитерористичній операції стало обладнання смуг забезпечення, оскільки з появою позиційних форм бойових дій вони стали важливим елементом побудови оборони перед оборонним рубежем або укріпленням районом.

Смуга забезпечення – своєрідний щит, за допомогою якого значно ускладнюються дії противника на напрямку

зосередження головних зусиль противника. Потрапивши в дану смугу, противник втрачає свою головну перевагу – раптовість, надавши тим самим стороні, що обороняється, час для максимально можливої підготовки до збройної відсічі. Окрім того, здійснюючи прорив через глибоку смугу, противник змушений буде відкрити напрямок зосередження свої головних зусиль та ймовірного головного удару. Не знаючи реальної глибини смуги забезпечення, противник сам стає жертвою раптовості зустрічі з головними силами, що обороняються.

Історія знає чимало фактів створення так званих смуг забезпечення, які сягали колосальної протяжності та глибини, від засік до ліній укріплень та укріплених міст.

Не втратили свого значення та актуальності смуги забезпечення як в ХХ, так і в ХХІ століттях.

Найбільш ґрунтовною для проведення аналізу на сьогоднішній день є можливість дослідити обладнання смуг забезпечення періоду Другої світової війни [1].

Досвід Другої світової війни показав, що глибина смуги забезпечення повинна максимально ефективно виключати дію більшої частини вогневих засобів противника на головному напрямку його дій, забезпечувати його затримку протягом визначеного часу, надати передовим загонам свободу маневру та можливість їх підтримки вогнем артилерії.

Реальні розміри глибини смуги забезпечення в роки Другої світової війни коливалися в досить широких межах – від 6–8 до 60 км. Здебільшого це залежало від мети і замислу операції, конкретних умов обстановки, характеру місцевості, часу на підготовку [1].

Перед Другою світовою війною командири Червоної Армії, отримавши «гіркий досвід», чітко розуміли значення смуг забезпечення, оскільки їм вже доводилось долати і «лінію Маннергейма», і смугу польської армії. Тому, маючи такий досвід, радянські командири і самі створювали потужні смуги забезпечення на своїх кордонах, особливо на західних. Після обстеження спеціальними урядовими комісіями визначались найбільш та найменш прохідні для противника зони, проводилось мінування всіх ключових мостів та переправ, мінувались трубопроводи, депо, водонапірні башти. Для виконання цих робіт створювались спеціальні підривні команди,

а для проведення руйнувань на залізниці – спеціальні залізничні загороджувальні батальйони. Модернізація та удосконалення радянської смуги забезпечення на західних кордонах тривали практично аж до осені 1939 року. Але Пакт Молотова–Ріббентропа, як показала історія, докорінно змінив погляди вищого керівництва СРСР на підготовку смуги забезпечення перед «неминучою» агресією гітлерівської Німеччини.

Присєднавши нові території глибиною 200-300 км, які природно мали складний ландшафт – ліси, болота, плинні ріки з неприступними берегами, слабо розвинуту дорожню інфраструктуру, – радянські вожді вдалися до зовсім іншої тактики підготовки до ведення оборони. Так, за наказом начальника Генерального штабу К.А. Мерецкова, який під час нападу на Фінляндію був командувачем 7-ої армії, було знищено раніше створену смугу забезпечення, команди підривників розпущено, закладені вибухові заряди знято, міни знешкоджено, загородження зруйновано, розпочато масштабні роботи з розвитку інфраструктури, основні сили Червоної Армії та стратегічні запаси переміщено до західного кордону [3]. Попри те, що це повністю суперечило до воєнним настановам [4].

Наступний очільник Генерального штабу Радянської Армії з лютого 1941 року Г.К. Жуков не тільки не зупинив розпочату попередником роботу, але й вивів її на більш активний та результативний рівень. Так, суттєво було збільшено кількість залізничних бригад, з п'яти до тринадцяти, розпочавши при цьому масштабне прокладання шляхів з глибини країни до її західних кордонів. З початком війни ці бригади використовувались для проведення загороджувальних робіт, не за їх призначенням, оскільки в їх складі не було загороджувальних батальйонів, натомість були батальйони відновлювальні [5].

Окрім військ залізничних, на західних кордонах було зосереджено практично всі інженерні війська Радянської Армії, щоправда, вони не облаштовували смуг забезпечення, а прокладали колонні шляхи, займалися облаштуванням та подоланням загороджень, оперативним та тактичним маскуванням і т.п.

Якщо вдатися до історії більш давньої, то варто згадати, що на початку 30-х років XX століття вздовж тих же західних кордонів було створено 13 укріплених районів – так звана Лінія Сталіна, яку згодом було підсилено ще 8-ма укріпленими районами, із охопленням територій від Балтійського до Чорного морів. Кожний такий укріплений район – це військове формування, яке прирівнювалося бригаді за чисельністю, і корпусу – за вогневою потужністю, мало у своєму складі командування, штаб, 2-8, залежно від місця розташування, кулеметно-артилерійських батальйонів, артилерійський полк, декілька окремих батарей важкої капонірної артилерії, танковий батальйон, батальйон (роту) зв'язку, інженерно-саперний батальйон та інші придані підрозділи. Щоправда, в 1939 році вище керівництво Радянського Союзу – держави, яка готувалась до оборони, прийняло рішення на їх знищення [6].

Досвід показує, що в смузі забезпечення залежно від її глибини, характеру місцевості, наявності вигідних для обладнання природних рубежів може бути підготовлено декілька позицій, районів оборони, а також створено розгалужену систему засідок та інженерних загороджень.

З цією метою позиції доцільно вибирати уздовж природних рубежів так, щоб було зручно перехоплювати найбільш достовірні напрямки наступу противника, забезпечувати ведення вогню на максимальну дальність та спрямовувати того, хто наступає, до найбільш підготовлених оборонних рубежів.

Також дуже важливо включати в систему оборони усі наявні у смузі забезпечення населені пункти, особливо ті, які розміщені на найбільш вірогідних напрямках зосередження головних зусиль противника. Противник, не маючи можливості їх обійти, буде втягнутий у затяжні вуличні бої, що дозволить військам, які обороняють смугу забезпечення, навіть мінімальними силами стримувати його протягом тривалого часу.

На напрямках широкого використання противником сучасного озброєння та військової техніки оборона будується з більшою щільністю сил та засобів, як по фронту, так і в глибину.

Успіх дій у смузі забезпечення значною мірою залежить і від того, наскільки ефективно створена система вогневого ураження противника. Її основу складають як удари ракетних військ і авіації, так і вогонь артилерії із закритих вогневих позицій, протитанкових засобів та інших видів зброї.

Під час бою у смузі забезпечення, зокрема і за досвідом проведення Антитерористичної операції на Сході України, артилерія є одним із ключових вогневих засобів ураження противника.

На дії передових підрозділів у смузі забезпечення суттєво впливає інженерне обладнання місцевості. Це – найбільш трудомістке завдання, і його вирішення залежить як від наявності часу, так і від наявних сил та засобів, у першу, чергу інженерних.

На кожній позиції готуються опорні пункти взводів і рот, вогневі позиції. В опорних пунктах обладнуються окопи, а якщо є час, – ділянки траншей, які пристосовані для ведення вогню і спостереження, вогневі позиції для танків, гармат, ПТРК, БМП (БТР), відриваються ходи сполучення. Для захисту особового складу обладнуються укриття. Крім того, готуються вогневі позиції артилерії, засобів протиповітряної оборони, райони розташування підрозділів забезпечення та резервів [1].

Важливою складовою інженерного обладнання у смузі забезпечення є безпосередньо система інженерних загороджень. Її основу складають мінно-вибухові загородження. Вони встановлюються перед кожною позицією на найбільш небезпечних напрямках, причому щільність їх у міру наближення до головної смуги оборони повинна зростати. Важливо, щоб загородження знаходились під постійним безпосереднім вогнем наявних засобів вогневого ураження.

У роки Другої світової війни під час оборони смуги забезпечення широко застосовувалися лісові завали, рови, ескарпи, надобвні, дротяні загородження, малопомітні перепони та ін. Досвід їх використання зберігає своє значення і в сучасних умовах, щоправда, на сьогоднішній день найбільшого застосування, зокрема і в зоні проведення Антитерористичної операції, отримало все ж таки мінування.

Усі важливі споруди на маршрутах (мости, віадук, ділянки доріг у вузьких місцях і т.д.), які противник може використовувати у своїх цілях, готуються до руйнування.

Своєрідні умови виконання бойового завдання у смузі забезпечення вимагають також і особливо ретельної організації та безперервної підтримки стійкої взаємодії передових підрозділів з іншими силами і засобами, а також внутрішньої взаємодії між ними.

Висновок. Досвід Другої світової війни та локальних конфліктів сучасності переконливо показує, що смуга забезпечення – це не надумана зона прикриття, а вкрай необхідне утворення при веденні бойових дій, зокрема і під час проведення Антитерористичної операції на Сході України.

Геополітичний демарш Росії щодо анексії Криму, заходи дестабілізації ситуації на Сході України зіпсували останню з реаліями суттєвого погіршення стосунків з ключовими світовими геополітичними гравцями, виникнення серйозних ускладнень в російській економіці, формування міжнародного іміджу Росії як країни-агресора [7]. І на цьому фоні Україна вперше на сьогоднішній день отримує небачену в своїй історії зовнішню підтримку – фінансову, іміджеву, політичну. І не варто забувати, що насправді Росія зупиниться лише там, де це дозволять їй українці [8].

1. *Балашиов А.Ф.* Полоса обеспечения в обороне / А.Ф. Балашов // Военная мысль. – № 11. – 1988. – С. 21–27.
2. *Суворов Виктор* Ледокол–1. Ледокол–13 [Електронний ресурс] / В. Суворов. – Режим доступу: http://libok.net/writer/1993/kniga/3164/suvorov_viktor...13.
3. *Мерецков К.А.* На службе народу / К.А. Мерецков. – М.: Политиздат, 1969. – 405 с.
4. История Великой Отечественной войны Советского Союза 1941–1945 гг. в 6-ти томах. – М.: Воениздат, 1960–65 гг.
5. Железнодорожники в Великой Отечественной Войне 1941–1945 / Под редакцией министра путей сообщения СССР Н.С. Конарева. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.e-reading.club/bookreader.php/81552/Konarev_-Zheleznodorozhniki_v_Velikoi_Otechestvennoi_voine_1941_-1945.html.
6. Военно-исторический журнал. – № 9. – 1961. – С. 120.
7. Яременко Б. Геополітична пастка для Росії [Електронний ресурс] / Б. Яременко. – Режим доступу: <http://lenta-newsper.net>.

8. *Горбулін В.* «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. [Електронний ресурс] / В. Горбулін. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/-internal/gibridna-viyna-yak-klyuchoviy-instrument-rosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-.html>.

Надійшла до редколегії 12.10.2015 р.

Рецензент: *І.В. Ретін*, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри тактико-спеціальних дисциплін факультету бойового застосування військ, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів

Федоренко В.В., Ивахив О.С.

ПОЛОСА ОБЕСПЕЧЕНИЯ – ТРЕБОВАНИЕ СЕГОДНЯШНЕГО ДНЯ

В статье на основе опыта Второй мировой и локальных войн, Анти-террористической операции на Востоке Украины, принимая во внимание оснащенность войск современным вооружением и военной техникой рассматриваются вопросы целесообразности создания и функционирования полосы обеспечения.

Ключевые слова: полоса обеспечения, противник, Антитеррористическая операция.

Fedorenko V., Ivakhiv O.

A LINE OF SUPPORT – A REQUIREMENT OF OUR TIME

The article deals with the expediency of creation and functioning the line of support based on the experience of World War II and local wars, anti-terrorist operation on the East of Ukraine and taking into account the forces equipped with modern weapons and equipment.

Key words: line of support, enemy, anti-terrorist operation.